संस्कृत

व्याकरण
१६।२

क्र.नं. ५८

८।०४८।

लघुकौमुदी

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

श्रीगणेशायनमः॥ अथलघुशास्त्रिशारव्यते॥ तद्यथा अंत्याद्वर्णात्पूर्वः उप
धा॥ ३४॥ अंत्याद्वर्णात्पूर्वः उपधा संज्ञो भवति॥ ककारादिः॥ ४३॥ त्रिमादि
तोष्टौ स्वराणाम्॥ वर्णसमाम्नायस्यादावष्टानां स्वराणां त्रिम्॥ संज्ञा भवंति
॥यथा॥ अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ॥ ४४ संध्यक्षरं परं॥ स्वराणां यत्सत्तमक्षरं तत्स
ध्यक्षरसंज्ञं भवति॥ ए ऐ ओ औ॥ ४५॥ अकंठ्यो भावि॥ कंठ्यो अकार
आकारश्च कंठ्यवर्जिताः॥ स्वराः भाविसंज्ञां भवंति॥ यथा इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ
ए ऐ ओ औ॥ ४६॥ व्यंजनं कादि॥ ककारादि यद्वर्णजातं तद्व्यंजनसंज्ञं भवति॥

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

॥१॥ ४८ ॥ स्पर्शेष्वेव संख्या ॥ ककारादयः पंचवर्गेषु स्पर्शसंज्ञा ज्ञातव्या ॥ ४९ ॥
द्वौ द्वौ प्रथमौ जित् ॥ द्वौ द्वौ प्रथमौ च ऐ वर्गे वर्गे जित्संज्ञिकौ वेदितव्यौ ॥ तद्य
था ॥ कख । चछ टठ । तथ । पफ ॥ ५ ॥ ऊष्माणश्च हिवर्जं ॥ ऊष्माणश्च हिवर्जं ॥ जि
त् ॥ संज्ञा भवंति ॥ हकारं वर्जयित्वा ॥ चशब्दात् द्वौ द्वौ प्रथमौ वर्गे वर्गे ॥ खैकौ ॥ च
छ । टठ तथ । पफ । एते त्रयोदश वर्णा ॥ जित्संज्ञिकाश्च ॥ मुच्च ॥ मुत्संज्ञकाः शषं
साः भवंति ॥ चशब्दात् जित्संज्ञकाश्च ॥ धि शेषः ॥ वर्गाणामुत्तरास्त्रयस्त्रयो ।
यरलवा हकाराश्च एते विंशति वर्णा धिसंज्ञा भवंति ॥ ७ एदोद्भ्यामकारो १

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

२ 2A

लुगभिनिहितः॥ एकारोकाराभ्यांउदात्ताभ्यां अकारोनुदात्तो यत्रलुप्य
ते तत्राभिनिहितः॥ स्वरोभवति॥ यथा॥ एकारस्य भवति॥ ते। अप्सरसा
म्। ते प्सरसाम्॥ ते। अवंतु। तेवंतु॥ ओकारस्य भवति। वेदः। असि। वेदोसि
॥८॥ यकवर्णौ यवौ। क्षैप्रः। इउवर्णौ उदात्तानुदात्तस्वरोदयौ यकारवका
राभ्यां यथासंख्येन यकक्षौ यदात्तदा क्षैप्रसंज्ञः स्वरो भवति॥ यथा इवर्णस्य
भवति॥ त्रि। अंबकम्। त्र्यंबकं। वाजी। अर्वन्। वाज्यर्वन्। उवर्णस्य भव
ति॥ नु। इन्द्र। न्विंद्र। ह्नु। अंतः। ह्न्वंतः। इवर्णउभयतोह्रस्वप्रश्लिष्टः। ह्रस्वइका

नु

२ रपूर्वउदात्तः। परस्यन्त्स्वँइकारोनुदात्तः तयोः प्रश्लिष्टे प्रश्लिष्टसंज्ञः स्वरो
भवति। यथा। अभि। इंधतां। अभीधतां॥१३॥ करनुदात्तं। करिसेतसद्भूदात्तं
चेद्रिफितसंज्ञं भवति। करिति कः। अनुदात्तइति किं क्रो अस्य॥५४॥ अंतर
नाद्युदात्तं। अंतरित्येतसह रिफितं भवति॥ आद्युदात्तंचेन्न भवति। अंतरि
त्येतः। अनाद्युदात्तमिति किं। मध्यंचान्तश्च॥५५॥ अहरभकारपरं। अहरि
त्येतसदं रिफितं भवति॥ भकारपरंचेन्न भवंति॥ यथा॥ प्रवयान्ताहर्जिन्वा
अहरहरप्रयावम्॥ अभकारपरइति किं। तन्नो भुध्यंतु शामहोभ्यः॥५॥ आ ॥२॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

3B

ए

वर्व रि ति समानर्चि। आ वः। वः। इत्येते द्वे पदे रिफिते भवतः सैकस्यामृचि यदि भ
वतः। यथा॥ आ व रित्या वः। व रि ति वः। सल भयो निमसतश्च द्विवः। समानर्चि
ति किं। नमो वः कि रिकेभ्यः॥ ५७॥ स्तो तर्व रनः सनु तर भार्वा द्याः। स्तो तः। वस्तः।
सनुतः। अभाः। द्याः। द्वाः। रा ता नि। प दानि रि फिता नि भवंति॥ ५७॥ स्वः पद
मनरणे। स्व रित्येतत्पदं रि फितं भवं ति॥ अरणशाद्वो यदि परो न भवति॥ यथा।
स्वः न। स्वर्ण घर्मः स्वाहा॥ स्वः अभि वि रख्यरवम्। स्वरभि वि रख्य षम्॥ पद मि
ति किं। पदावयवस्य रि फित संज्ञा मा भूत्। राजस्वः इ ति राज। स्वः। अरणः इति

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

३ किं स्रो। स्वायच्चारणायच। पदादिश्चाजिह्मर इति वक्ष्यति। तस्यायं पुरस्ताद
पवादः॥५८॥ पदादिश्चाजिह्मरः। पदादिश्चय दि स्वशब्दो भवति तदा रिफि
तो भवति। जिह्मरश्चेत्तस्यात्। यथा। स्वर्यायेति स्वःर्याय। पदादिरिति किं।
स्वाहा। राजस्वः। जिह्मरेति किं। स्वः सामिति स्वः साम॥५९॥ क्रोः सवितः पुनस्त्व
यरन्नेष्टर कर्होतमातः भ्रातर्जामातरजीगः प्राणेतरि इति च॥ क्रोः सवितः। पुनः
त्वष्टः। नेष्टः। अकः। होतः। मातः। भ्रातः। जामातः। अजीगः। प्रणेतः। एषां पदानां ॥२
विसर्जनीयो रिफितो भवति॥ क्रामीतेब्रज्ञपतिः॥ द्वितीयोध्यायः॥ चछयोः शम्

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the ... Mumbai

4A

चछकारयोः परयोः विसर्जनीयः। शकामोरेपद्यते। चकारो भवति। यथा।
वाजः च। वाजश्च। छकारे भवति यथा। अस्त्रीवयः। छदः। अस्त्रीवयश्छदः
॥७॥ तथयोसम। तकारथकारयोः परयोः विसर्जनीयः। सकारमापद्य
ते॥ तकारे भवति यथा॥ आखुः ते। आखुस्ते। नमः ते। नमस्ते॥९॥ अविका
रं शाकल्यः। शषसेषु। विसर्जनीयस्य विकारं मन्यते॥ शाकल्यः शष
सेषु। परभुतेषु। यथा॥ आभुः शिशानः। आभुः शिशानः॥७॥ प्रकृत्याक
खयोः पफयोश्च प्रकृत्या विसर्जनीयं मन्यते॥ कखयोः पफयोः परभुयोः

+स्य विकारं न+१

 5

४। शाकल्यः॥ यथा॥ कखयोर्भवति। विष्ठोः क्रमः। विष्णोःक्रमः। ततः खनेम
ततःखनेम। पफयोर्भवति॥ सवितः प्रसू। सवितःप्रसूव। याः फलिनीः।
याःफलिनीः॥१२॥ लुडँ दिजिह्मरे॥ मुतसंज्ञकाः शषसाः जितसंज्ञको द्वौ द्वौ
प्रथमोशषसाश्च॥ जिह्मरेमुदि लुक लुप्यते॥ अंधःस्थ। अंधस्थ। मुदि
जिह्मरइतिकिं॥ अरियमे मिः॥ यति॥१५॥ व्यंजनेप्वैच। व्यंजनेचपरेस
पदिसंबंधिःविसर्जनीयोलुप्यते॥ यथा॥ सः नः। सनः। व्यंजनइतिकिं। सः अ
ग्निः। सोग्निः॥१६॥ स्यएषपच। स्यएषपदयोः संबंधिविसर्जनीयोलुप्यते ४

5A

यंजनमात्रे। स्य: राध्यः। स्यराध्यः। एषः छागः। एषछागः। इतित्रितीयो

ध्यायः। भाक्तपधश्च रिह्विसर्जनीयः॥ भाविउपधाभूतोयस्यसभाक्त

पथः। कोसो विसर्जनीयः। रिह्वसर्जनीश्च विसर्जनीयो रिफितः इत्य

तः। अरभ्ययः परिभाषितः। एतो विसर्जनीयो अधिकृतो वेदितव्यो॥

अधिकारसूत्रमेतत॥ ॥ रेफेलुप्यते दीर्घचोपधा॥ रेभफेपरसयेलु

प्यते विसर्जनीयउभयरूपोपिभाक्तपधश्च उपधाभूतश्चस्वरोधदी

र्घमापद्यन्ते। भाक्तपधोभवति। यथा। रुरूःरोदुः। रुरूरोदुः। मतिभिः रि

नी

५ हंति। मतिभीरिहंति। रिद्विसर्जयो भवति। यथा। प्रातः रात्रिः। प्रातारात्रिः॥३४॥

रेफं स्वरधोः रेफमापद्यते॥ उभयरूपोपि विसर्जनीयः स्वरेषु परभूते

षु धिसंज्ञकेषु चैव परभूतेषु च॥ स्वरेषु भवति यथा॥ अग्निः एकाक्षरेण।

अग्निरेकाक्षरेण॥ प्रातः अग्निं। प्रातरग्निं। प्रातः इंद्रं। प्रातरिंद्रं। धिसंज्ञकेषु

भवति। विरुरुचुः वनेषु। विरुरुचुर्वनेषु। सवितः। वामं। सवितर्वामं। ३५।

कंठ्यपूर्वो यकारमरिफितः॥ अवर्णः कंठ्यः। अवर्णपूर्वो विसर्जनीयो

अरिफितो यकारमापद्यते॥ स्वरेषु। यथा। श्रिः श्रः आदित्यानां। इस ५

6A

वं स्थितो यवयोः पदांतयोस्स्वरः इत्यादिना यकारलोपः। ततः। श्वित्रः आदित्या

नाम् इति सिध्यति। याः अफलाः॥ याः अफलाः॥ ३९॥ लोपं धौ॥ अरिफितः

॥ कंठ्यपूर्व विसर्जनीयो लोपमापद्यते॥ धि संज्ञके षु प्रत्ययेषु॥ यथा॥ अयक्ष्माः

मा। अयक्ष्मामा॥ शान्ततेजाः वाकः। शांततेजावाकः॥ अरिफितः इति किं। का

मीनेयल्लपतिः॥ ४०॥ सर्वो अः कार ओकारं॥ सर्वः अकार ओकारमाप

द्यते॥ सर्वग्रहणात्सोपधः॥ धि संज्ञके प्रत्यये। यथा। अघशंसो ध्रुवाः। मा

तरिश्वनो घर्मः। अरिफितः इति किं॥ पुनर्मनः॥ ४१॥ अकारे च। अकारे च प्र

७

६ स्येसर्वो अकार उ॰ कारमापद्यते। यथा। वेदः असि। वेदोसि। अरिक्तिनः इ
सेवं। यथा। पुनरायुः। पुनरग्ने॥ ४४॥ स्वरेभाव्यंतस्थाम्। स्वरे अ सवर्णप्रत्य
ये भावी अंतस्थामापद्यते। यथा॥ त्रिअंबकम्। त्र्यंबकम्॥ ४५॥ संध्यक्षरमयवा
यावम्॥ ए उ॰ ऐ औ एतानि यथाक्रम स्वरप्रत्यये अय्। अव्। आय्। आव्।
द्विवर्णमापद्यन्ते॥ ए। अय्। यथा। हरे ३ आ। हरि हि। इउ ३ एहि। उ॰ अव्। यथा
कृशानो॥ एनेरुशानवेते। ऐ आय्। यथा॥ सरस्वत्यै। अग्रजिह्वम्। सरस्व
त्या ३ अग्रजिह्वम्। औ। आव्। यथा॥ हिरण्यरूपौ। उषसः। अन्नच॥ यव॥ ६॥

Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

योः। पदांतयोरित्यादिनांयकारलोपः॥ नवकारस्यास्स्थानएकेशामि
तिवकारस्य॥ कंठ्यऋकारेन्हस्वं॥ कंठ्यः स्वरऋकारेप्रत्ययेन्हस्वस्वरमापद्य
ते। यथा। विश्वकर्मीऋषिः। विश्वकर्म। ऋषिः। स्वाहा। ऋषभम्॥ स्वाहऽऋष
भम्॥ येनऽऋषयः॥ यत्रऋषयोजग्मुः ह्रस्वस्यस्थानेन्हस्वे विधीयमानो
न्यस्याः संहितायांविवृत्तिकरोति॥ विवृत्तिसंहितेवान्त्रेभवति॥ न त्रे
स्वरसंहिता॥ ४१॥ सिद्धिसवर्णेदीर्घम्। सिम्। संज्ञकस्वरःसवर्णेस्वरेप्रत्य
येपूर्वउत्तरश्च एकंदीर्घवर्णमापद्यते॥ यथा। प्र। अप्पयतु। प्राप्पयतु। नव।

८ अयम्। तवायम्। नासत्सा। अश्वावत्। नासत्याश्वावत्। स्रुची। इव स्रुची
वा हि। इम। हीम्। अनु। ऊत। अनूतेषम्॥५१॥ कंठ्यादिवर्ण एकारं॥ कंठ्या
स्वर इवर्णः पूर्वपरश्च एकमेकारवर्णमापद्यते॥ यथा॥ वरुण। इह। व
रुणेह। आ। इदम्। एदम्॥५२॥ उवर्ण ओकारम्॥ कंठ्यादुवर्णे उत्तरे
कंठ्यं उवर्णश्चोकारमापद्यते॥ यथा॥ त्वा। ऊर्जो। त्वोर्जे। त्वा। उत्तरतः।
त्वोत्तरतः॥५५॥ संध्यक्षरमेकारोकारौ॥ अवर्णः संध्यक्षरेषु परतः पूर्व ८
उत्तरश्च एकमापद्यते॥ एकारम्। ओकारश्च। अत्र चत्वारि संध्यक्षराणि द्वा

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

8A

वेतौ विकारैं वैकारो भवतः॥ तत्र॥ यथा। संरव्यंभवा। व्दि कारी यथा
सर्वं मिति॥ एकारे एकारे प्रत्यये एकारो भवति॥ ओ कारे ओकारे च प्र
त्यये औकारो भवति॥ एकारे भवति। यथा। स्वाहा। एकशताया ऐ
स्वाहैकशताय॥ ऐकारो भवति। इन्द्राय। ऐन्द्रम्। इन्द्रायेन्द्रम्। ओ कारे
भवति॥ इन्द्र। ओ जिष्ठ। इन्द्रौजिष्ठ। औकारो भवति॥ प्र। औक्षन्। प्रौ
क्षन्॥ तृतीय अध्यायः॥ ३॥ चछयोः शम्॥ चकार छकारयोः। पदभ
नयोर्नकारः। शकारमापद्यते॥ अनुनासिकाचो यथा॥ अहीन्। च। अहींश्च।

9

८ सर्वान्॥ छकारश्चरूपोदाहरणं दीयते॥ यथा॥ चौपंथा॥ विद्वान्॥ छकारः
विद्वाँश्छकारः॥१३॥ तथयोः सम्॥ तथकारयोः परयोर्नकारः सकारमापद्य
ते॥ अनुनासिकाचोपधा॥ यथा॥ गवयान्॥ त्वष्टे॥ गवायाँस्त्वष्टे॥ थकारस्सारूपो
दाहरणम्॥ यथा॥ विद्वान्॥ थकारः॥ विद्वाँस्थकारः॥१३९॥ नृ मकारे विसर्जनीयं
॥ नृनिसर्यैं नकारः पकारे प्रत्यये विसर्जनीयभावमापद्यते॥ अनुनासिकाचो
पधा॥ नृन्॥ पाहि॥ नृँः पाहि॥ शृणुधी गिरः॥४०॥ शत्रून्परिधीक्रतून्व
नस्पतीन्त्स्वरे रेफं॥ शत्रून्॥ परिधीन्॥ क्रतून्॥ वनस्पतीन्॥ एतेनकाराः स्वरे ॥८॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

9A

प्रत्ययेरेफमापद्यते। अनुनासिकाचोपधा ॥ यथा ॥ शत्रून्। अप। शत्रूँरपाप

रिधीन्। अप। परिधीँरप। ऋतून्। अनु। ऋतूँरनु। वनस्पतीन्। अनु। वनस्पतीँ

रनु ॥ ४१ ॥ अकारोपधो यकारम। अकारोपधो नकारो यकारमापद्यते ॥ स्वरइ

त्यनुवर्तते। अनुनासिकाचोपधा ॥ महान्। इन्द्रः। महाँ इन्द्रः। महाँऽइ इन्द्र इति एवं

संहिताप्राप्नोति ॥ ततो यवयोः पदांतयोः स्वरमध्ये लोपः इति यकारलोपेकृ

तेन परकालः पूर्वकालेपुनरितिसंधिर्न्न भवति ॥ ततो महाँ२॥ इस्येन द्रूपं सि

ध्यति ॥ निर्जगन्वान्तमसि ॥ निर्जगन्वानित्ययं संनकारस्तमसि प्रत्ययेन

द्व

॥९॥ विकारमापद्यते॥ यथा॥ निर्जगन्वान्‌। तमसः। निर्जगन्वांतमसः। चक्षुर्थः॥७॥
अनुस्वारं० रोष्मसु मकारः मकारो अनुस्वारमापद्यते॥ रोष्मसु प्रत्ययेषु। रेफे
यथा। अपाम्‌। रसेन। अपां रसेन। ऊष्मसु भवति॥ यथा॥ त्वाम्‌। शश्वंतः। त्वां
शश्वंतः। देवम्‌। सवितारम्‌। देवं सवितारम्‌। उरुम्‌। हि। उरुं हि॥८॥ अं
तस्थामंतस्थास्वानुनासिकां परसस्थानाम्‌। अंतस्थामापद्यते॥ अधि
कारान्मकारः अंतस्थासु॥ परभूतासु। पदस्थं॥ अंतस्थायाः॥ समानस्था
नां यदि समाननासिकां। यथा। सम्‌। यो मि। संयो मि। ताम्रभम्‌। सुवम्‌। रातभंवु ॥९॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

10A

वमस्मिन्।सम्।वपामि।संपामि॥तंम्।लोकम्।तंल्लोकम्।रेफे अनुस्वारो वि
हितः।स्पर्शेपरपंचमम्।मकारः।स्पर्शे प्रत्ययेपरस्यपंचममापद्यते॥ परस्य
स्पर्शः।त्वनम्।कृणुत।त्वनङ्कृणुत।त्वनम्।च रिष्यामि।त्वतश्च रिष्यामि॥एतनम्।ते।
एतंते।इदम्।पितृभ्यः।इदम्पितृभ्यः॥११॥ नकारोलेलम्।नकारोलकारेप्रत्य
येलकारमापद्यते॥यथा॥ आसीन्।लोकम्।असील्लोकम्।परिचित्।लोकम्
।परिचिल्लोकम्।क्रमसंहितोदाहरणं॥१२॥ नुश्चानुनासिकं॥नकारश्च श्
द्धा ह्लकारप्रत्ययेलकाकारमापद्यते॥यदि सानुनासिकं॥यथा॥ आस्मिन्।

॥७॥ लोके। अस्मिल्लोके। त्रीन्। लोकान्। त्रील्लोकान्॥ तकारवर्गश्चकारवर्गे चकारव
र्गम्। तकारवर्ग। पदांतियः। चकारवर्गे प्रत्यये चकारवर्गमापद्यते॥ यथा॥ तत्।
चक्षुः। तच्चक्षुः। अछत्। छंदः। आछ छदः। उत्। जिहानाः। उज्जिहानाः॥ ३३॥
शकारे च॥ शकारे च प्रत्यये तवर्गश्छकारमापद्यते॥ तत्। शकेयम्। तच्छकेयम्
उत्। शिखः। उच्छिखः॥ स्वधावान्। शुक्रः। स्वधावाञ्छुक्रः॥ ३४। परश्चास्पर्श
परस्थम्। परश्छकारः॥ अस्पर्शपरश्छकारमापद्यते॥ यथा। तत्। शकेयम्
तच्छकेयम्। उत्। शिषः। उच्छिषः। स्वधावान्। शुक्रः। स्वधावाञ्छुक्रः। पिशंङ्गा॥ ७

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

न्। शिशिनाय। पिशङ्गा। ङि शिनाय॥ अस्पर्शपरः इ जि किं॥ आ दि सान्
श्मश्रु भिः। आ दि सान्श्मश्रु भिः॥१७॥ स्पर्शे पंचमः। स्वर धोन्तृतीयम्। अ
पंचमः स्पर्शः स्वरे प्रत्यये धिसंज्ञके च प्रत्यये तृतीयमापद्यते॥ स्वरे भवति
यथा। उन्। एनम्। उदेनम्। धिसंज्ञके भवति। यथा। षत् यामे। षद्ग्रामे। षत्।
द्वर्मी। षद्वर्मी॥१८॥ पंचमे पंचमं। पंचमे स्पर्शे प्रत्यये अपंचमः। स्पर्शः पं
चममापद्यते॥ यथा॥ वाक्। मासा। वाङ्मासा। बट्। महान्। बण्महान्। नत्
मित्रस्य। नन्मित्रस्य॥१९॥ जि ति प्रथमं। जिसंज्ञके प्रत्यये स्पर्शे अपंचमः प्र

Rajwade Sanshodhan ... Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

॥११॥ थमैमापद्यते ॥ यथा ॥ अनुष्टुप्पो । अनुष्टुप्से । उक्षं चमे । उक्षंमे । नन । सवितुः
नत्सवितुः ॥ १९ ॥ हश्चतस्मात्पूर्वचतुर्थं । हश्चतस्मा पंचमास्पर्शात्तृतीयभूता
दुत्तरतः सन्नधस्तिनस्पर्शश्चतुर्थमापद्यते ॥ उत् । हर्षय । उद्धरेषय ॥ ७ ॥ अ
वाट् । हव्यानि । अवाड्ढव्यानि ॥ २० ॥ नर्कारपरोजातृकर्णस्य ॥ ऋकारपरो ह
कार अपंचमस्पर्शादुत्तरतो न चतुर्थमापद्यते ॥ नच पूर्वस्तृतीयं जातूक
र्णस्य ॥ आचार्यस्य मतेन । यथा । समस्कृस्त्रातृ । ह्रदः । समस्कस्त्रोधदो ॥ व ॥
यवयोः पदांतयोः स्वरमध्ये लोपः ॥ यकारवकारयोः पदांतभूतयोः स्वर ॥११॥

दक्षिणतऽ उहैकेऽ उपदधति तेनेदंता: पुण्यालक्ष्मीर्दक्षिणतोदध्मऽ इति तस्मा
द्यस्यदक्षिणतोलक्ष्मभवति तंपुण्यलक्ष्मीकऽ इत्याचक्षतऽ उत्तरत
स्त्रियाऽ उत्तरतऽ आयतनना हिर्वीतत्त्त्कृतमेवपुरस्तात्वेवैनाऽ उ
पदध्याचन्नोहैवाशीन:स्नदेवहन् तजिह्वाथैता: पुण्यालक्ष्मीर्मु
खतोधत्तेतस्माद्यस्यमुखेलक्ष्म भवतितंपुण्यलक्ष्मीकऽ इत्या १२
चक्षते ॥१॥

13

मध्येवर्तमानयोर्ल्लोपोभवति॥ महान्। इन्द्रः। महाँ इंद्रः॥२३॥ नकारस्यास

स्थानंएकेषां॥ उदात्तांनिहितः स्वारः स्वरितात्प्रचयोभवेत्। उदात्तात्स्वरिता

सुर्वेनान्यमापद्यतेस्वरं॥१॥ एदोतोरुच्चयोर्यत्रनीचाकारपरोयदि॥ एकी

भावेभवेत्तत्रस्वारोभिनीहितस्तदा॥१॥ इदंपुस्तकंप्रभाकरभट्टज्योतिष

णलिखितंस्वार्थंपरार्थंच॥ शके १७६५ शोभकृन्नामसंवत्सरे॥ ज्येष्ठवद्य

नवम्यांइदंपुस्तकंसमाप्तं॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com